

Tisti, ki svojo umetnost tudi živi

Marko Jakše v mariborski Kibli *Kakor iluzionist potegne belega zajca iz klobuka*

»Vi samo glejte v nebo in kmalu boste opazili oblake, nekako drugačne, 'čudno' oblikovane oblake. In ko porečete: 'Fak, kakšni oblaki pa so to!?', nas bo to zelo razveselilo.« Marko Jakše, na Mohorju, 4. decembra 2013.

PETER RAK

Naj se sodobni umetnik še tako trudi, da bi bil zgolj slehernik, skoraj anonimen avtor, ki se odreja klasičnemu statusu prenašalca skrivnih, kodiranih sporočil, je njegov položaj takšen že po definiciji. Četudi so njegova sporočila navidezno povsem vsakdanja ali celo banalna, ali pa se skrivajo za funkcionalistično in utilitarno formo, je v njih, če nič drugega, vedno vsaj kanček alogičnega, mističnega in subverzivnega, kar omogoča drugačno komunikacijo.

Tudi danes popularna scien-tifikacija umetnosti, ki daje vtis tehnološkega inženiringa, se tej paradigmi ne more izogniti, prav-zaprav je še najbolj podobna jalo-vim freudovskim definicijam, ki se zdijo povsem konkretne, v resnici

pa ostajajo na abstraktni ravni, ne nazadnje tudi Freud vsemu kompleksnemu sistemu navkljub menda ni res ozdravil niti enega svoje-ga bolnika.

Slikar je počte maudit

Potreba po razpiranju nezavedne-ga, skrivnostnega, tujega, neobičajnega, skratka vsega, kar odstopa od znanega in rutinskega, pač ostaja primarna, tako kot ontološki sum je vgrajena v mentalni stroj človeka. Proces odstiranja iluzijskih plasti je seveda neskončen, naj so teorije o koncu umetnosti, nje-ni jalovosti in impotenci še tako popularne, se igra znakov in sim-bolov reproducira vedno znova, saj se kode generirajo same po sebi. Če tega ne najdemo v ume-tnosti, pač posežemo po instan-tnih nadomestkih, praviloma v obliki pop kulture, najpogosteje aktualne filmske produkcije, ki je tudi bolj atraktivna in dinamična, čeprav praviloma enoznačna in enodimenzionalna.

Nekateri avtorji se ne pustijo kar tako izriniti instantnim rešitvam, eden takšnih je Marko Jakše. Pri tem ne uporablja posebne strategi-je, je eden redkih avtorjev, ki – naj

se sliši še tako klišejsko in pocukra-no – svojo umetnost tudi živi. Ali kot je zapisal ob zadnji predstavitvi svojih del v mariborski Kibli: »Vse, kar slikar počne, počasi postaja slikanje. Ko hodi in ko premišlju-je, ko se praska po riti, ko pometa ali pomiva, kadar opazuje čudovite oblake in kadar spi in sanja, kad-ar s prijatelji popiva in pleše, vse je slikanje. Z njim okuži celotno svoje življenje, dokler nazadnje ne potrebuje več ne barv, ne čopičev in ne platna. Slednjič celo razume vse tiste zabušante, ki nikoli niso slikali, pa so vendarle veličastni slikarji. Slikar je počte maudit in njegovo razsipavanje je nenehno, neprestano. Potreba, za katero bi težko rekli, da je primarna, se pre-dre, da bi metastazirala na in v in čez vse, kar slikar počne.«

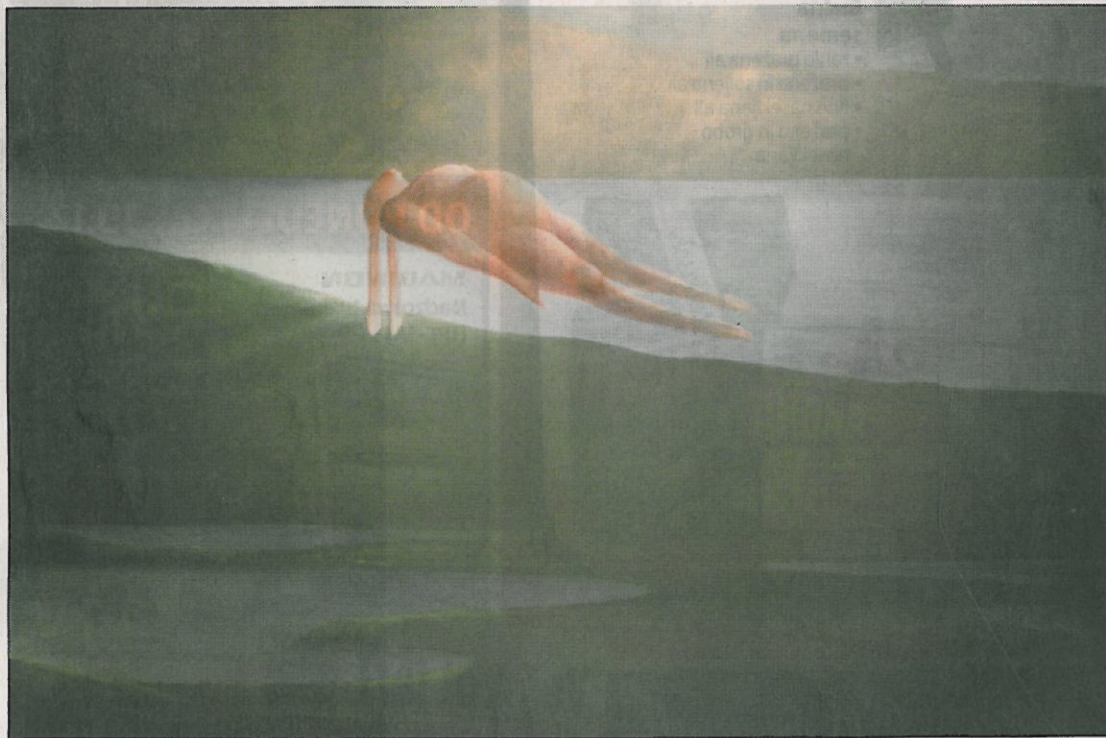
In Jakše v tem svojem razsipava-nju in popolnem prekrivanju ro-bov življenja in umetnosti krši vsa pravila in ustaljene vzorce, skratka, res pravi počte maudit, ki živi zu-naj in mimo klasičnih družbenih konvencij. Uspe mu funkcionirati daleč od kulturnega establišmenta s svojimi pravili, razpisi in nateča-ji, ki marsikateremu ustvarjalcu pomenijo ne samo neznosno bi-

rokratsko breme, temveč diktirajo ritem in s tem tudi vsebino njihove produkcije.

Jakše se prav tako sploh ne ukvarja z naravo medija, platna ogromnih dimenzij, čopič in bar-ve so danes prav tako legitimni kot računalniška miška, tehnološki moduli, instalacije ali video-zapisi. Predvsem pa se prav nič ne obremenjuje z zapovedjo, da ni primerno ali dostojno biti na-rativen, pripovedovanje oziroma vizualiziranje zgodb je pač še ena od primarnih človekovih potreb, nujnih za oblikovanje osebnih in kolektivnih identitet.

Ker je tako samosvoj, ga tudi ni mogoče, predvsem pa ga je nesmi-selno umeščati v različne preda-le, četudi bi bila to na podlagi njego-vega nadrealističnega imaginarija in klasičnega iluzionističnega pristopa k sliki pravzaprav enostavna naloga. Vendar bi bilo to povsem odveč, najboljšo izhodišče za per-cepcijo se zdi njegov citat Arthurja Rimbauda: V tistem hipu, ko se je ideja vesoljnega potopa sesedla, se je sredi sladke detelje in ziba-jočih se zvončnic ustavil zajec in skozi pajčevino odžebelal molitev mavrici v čast. Večni, praviloma rožnati zajec je ena od Jakšetovih stalnic, paradoksalna figura, ki stavi na nevezane poetične asociaci-je, zavedne in nezavedne miselne prebliske ter predvsem čustvena stanja, neobremenjena s smislom, namenom in ciljem.

Ali kakor je zapisal v zadnjem razmišljanju: »Ljudje se imate radi in slike & zajci & duše se najraje po-govarjamo prav o vas. Če vas plaši-mo in begamo, je to iz ljubezni in nege. Dolžni smo neprestano valiti in kotaliti idejo, našo matico, ki pa je nikar ne zamenjajte z mislijo – misel ubija, jemlje, ločuje in mrači, medtem ko ideja rojeva, daje, ne-guje, čisti in zdravi. Naše početje ni izmišljevanje, temveč idejstvo-vanje. Kakor iluzionist potegne belega zajca iz klobuka, tako ideja potegne vas v življenje, mi, slike & zajci & duše, pa potem skrbimo, da ste čisti, vestni, nepokorni in da ne zaidete s steze spomina in tovarištva, ki je edina prava steza. Zajci & slike & duše nikoli ne spimo. Če ne sproti, vas vsaj post-festum oskr-bujemo z dejstvi-informacijami-detajli, ki ste jih prespali ali kako drugače prezrli.«

Večni, praviloma rožnati zajec je ena od Jakšetovih stalnic.